

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82777,Dega-Wiktor.html>
2022-10-06, 13:34

Dega Wiktor

DEGA Wiktor (7 XII 1896, Poznań – 16 II 1995, tamże), chirurg ortopeda, autor koncepcji i prekursor wczesnej rehabilitacji ofiar epidemii poliomyelitycznej. Syn Wiktora, wieloletniego wicedyrektora Zakładu Ubezpieczeń, i Zofii z domu Korzbok-Tuchołka.

Naukę zaczął w gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Przerwał ją wybuch I wojny światowej. W 1915 został wcielony do armii niemieckiej, w której służył aż do zawieszenia broni w XI 1918. Brał czynny udział w powstaniu wielkopolskim. Następnie znalazł się w szeregach WP. Pomimo niespokojnych czasów w 1919 złożył pomyślnie egzamin maturalny. Rozpoczęte na uniwersytecie w Berlinie studia lekarskie, kontynuował na Uniwersytecie w Poznaniu, by w 1922 przenieść się na Wydział Lekarski Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie w 1924 uzyskał dyplom doktora wszechnauk lekarskich.

Już w trakcie studiów zainteresował się bliżej ortopedią. Po ich ukończeniu specjalizował się w niej w Klinice Ortopedii Uniwersytetu Poznańskiego pod kierunkiem prof. Ireneusza Wierzejewskiego. Uzyskawszy stypendium mógł w latach 1925–26 kształcić się w nowoczesnych ośrodkach ortopedycznych w Lyonie (prof. Gabriel Nové-Josserand) oraz w Paryżu (prof. Louis Ombrédanne). Po powrocie od 1926, jako asystent, zaczął prowadzić w ramach wychowania fizycznego dla studentów Uniwersytetu Poznańskiego zajęcia z gimnastyki leczniczej i masażu, w czym można upatrywać początków stałych kursów z zakresu rehabilitacji. W 1927 ponownie odbył zagraniczną podróż naukową. Tym razem przebywał na paromiesięcznym stażu w Bolonii w słynnym Istituto Ortopedico Rizzolli u prof. Vittorio Puttiego.

W 1928 D. został kierownikiem Poradni Sportowo-Lekarskiej w Poznaniu, a w trzy lata później został prymariuszem Poznańskiego Zakładu Ortopedycznego im. B. S.

Gąsiorowskiego. Zebrawszy odpowiednie fundusze mógł w 1931 ponownie odbyć zagraniczną podróż naukową, chcąc lepiej poznać podstawy gimnastyki szwedzkiej i sprawdzić możliwości jej wykorzystania w rehabilitacji narządu ruchu u prof. Patryka Haglundema w Sztokholmie. Wykorzystując zdobytą wiedzę i doświadczenie na podstawie rozprawy *Badania z dziedziny etiologii i patogenyzy wrodzonego zwłknięcia biodra* uzyskał w 1933 habilitację. W tym też roku zorganizował w szkołach powszechnych Poznania pierwsze na ziemiach polskich i jedno z pierwszych w Europie kursy gimnastyki leczniczo-wyrównawczej dla dzieci z wadami postawy. W latach 1933–39 prowadził na wydz. lekarskim Uniw. Poznańskiego wykłady z ortopedii i traumatologii.

Jesienią 1937 D. został ordynatorem zbudowanego i zorganizowanego według jego wskazań oddziału ortopedycznego Szpitala Wojewódzkiego w Bydgoszczy. Pracował w nim aż do mobilizacji w 1939. W randze kapitana wziął udział w kampanii wrześniowej. Ranny w bitwie pod Kutnem, dostał się do niemieckiej niewoli. W IV 1940 zwolniony z obozu przyjął stanowisko ordynatora oddziału chirurgii dziecięcej w Szpitalu Karola i Marii w Warszawie. Tam zastał go wybuch powstania warszawskiego, podczas którego pełnił posługę chirurgiczną. Późną jesienią 1944 znalazł się we Włodzimierzowie k. Piotrkowa Trybunalskiego, gdzie pracował przez kilka miesięcy jako lekarz. Po zakończeniu działań wojennych powrócił do Poznania. W XII 1945 powierzono mu kierownictwo Katedry i Kliniki Ortopedycznej odbudowującego się z wolna uniwersytetu, nadając mu jednocześnie tytuł prof. nadzwyczajnego. Uzyczajnienie profesury nastąpiło w 1956. W wyniszczonym kraju, z wielką liczbą osób chorych i kalekich, stworzenie kompleksowego programu terapii skierowanej na pomoc pacjentom z trwale upośledzoną czynnością narządu ruchu stawało się kwestią wręcz pierwszorzędną. Nic dziwnego, że ośrodek poznański stał się szybko znany w całej Polsce, a w latach 1950. zyskał wymiar wręcz europejski. Nie bez przyczyny w latach 1957–67 D. został wybrany ekspertem w zakresie readaptacji z ramienia WHO. Jego autorytet był na tyle znaczący, że w 1960 na jego wniosek zdecydowano się powołać do życia na Akademii Medycznej w Poznaniu

Katedrę Medycyny Rehabilitacyjnej, pierwszą taką jednostkę akademicką na świecie. Budowany przez D. i ciągle modyfikowany program rehabilitacyjny został przyjęty jako wzorcowy przez europejskie przedstawicielstwo WHO w 1970. Model rehabilitacji wypracowany przez D. opierał się na czterech stałych założeniach: powszechności – rehabilitacja dotyczy wszystkich schorzeń i musi obejmować wszystkie grupy wiekowe chorych; wczesnej terapii rehabilitacyjnej – dobór właściwych ćwiczeń dla każdego chorego zarówno przed planowanym zabiegiem operacyjnym jak i możliwie szybkie rehabilitowanie po zabiegu (pierwsze serie ćwiczeń wykonywano jeszcze w łóżku według podziału na ćwiczenia oddechowe, izometryczne, bierne, wspomagane, czynne); kompleksowości – z wykorzystaniem m.in. kinezyterapii, fizykoterapii, ergoterapii, stałym nadzorem ortopedycznym, pomocą psychologiczną oraz socjalną, w przypadku dzieci i młodzieży konieczną kontynuacją w warunkach szpitalnych lub sanatoryjnych nauki szkolnej (równocześnie zakładano ścisłą i stałą współpracę lekarzy różnych specjalności); ciągłości – rehabilitację należy prowadzić w sposób nieprzerwany, jedynie modyfikując jej przebieg w zależności od zmiany stanu zdrowia pacjenta oraz prowadzić ją również po zakończeniu leczenia szpitalnego. Te wówczas pionierskie rozwiązania przyniosły D. uznanie i rozgłos. To na potrzeby praktycznej realizacji programu utworzono dział leczniczego usprawniania w Klinice Ortopedii Akademii Medycznej w Poznaniu.

D. był członkiem PAN, doktorem *honoris causa* Akademii Medycznych w Poznaniu (1968), Wrocławiu (1973), Krakowie (1974) i Łodzi (1977) oraz AWF w Poznaniu i uniw. w Halle Wittenberg (1977). W 1966 został wyróżniony nagrodą im. Alberta Laskera, najwyższym z możliwych wyróżnień przyznawanych przez Międzynarodowe Tow. Rehabilitacji. W latach 1959–62 pełnił godność rektora AM w Poznaniu.

D. został pierwszym kawalerem Orderu Uśmiechu, a w 1992 honorowym obywatelem miasta Poznania. Jego imię nosi Szpital Kliniczny nr 4 w Poznaniu, a także dwie poznańskie szkoły. W Gościmiu istnieje Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy jego imienia. W 1975, w ramach cyklu „Sylwetki nauki polskiej”, zrealizowano film dokumentalny pt.

Wiktor Dega (reż. K. Mucha).

W. Dega: *Zapiski do autobiografii*, cz. 1, *Moja droga życiowa do wiedzy i zawodu*, KHNT 1985, z. 2, s. 259–322; M. Lubecki: *Polski model rehabilitacji medycznej zaakceptowany i zalecany przez WHO*, „Hygeia Public Health” 2011, t. 46, nr 4, s. 506–515; W. Marciniak: *Prof. dr med. Wiktor Dega 1896–1995 (wspomnienie pośmiertne)*, „Chirurgia Narządów Ruchu Ortopedia Polska” 1995, nr 4, s. 249–255; M. Migąła, B. Skolik, J. Szczegielniak: *Koncepcja rehabilitacji w poglądach Wiktora Degi*, „Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu” 2012, t. 39, s. 132–137; *Wiktor Dega znany i nieznan* (red. I. Stasiewicz-Jasiukowa), Poznań 2000.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)